

ENABLEMENT

Nieuwe woonvormen in Paramaribo gebaseerd op de plaatselijke cultuur en levensstijl in het tropische klimaat

ENABLEMENT

Nieuwe woonvormen in Paramaribo gebaseerd op de plaatselijke cultuur en levensstijl in het tropische klimaat

Rotterdamse Academie van Bouwkunst
master Architectuur

14 september 2018

Pascalie Asgarali

Afstudeercommissie

Robert von der Nahmer (voorzitter)
Maartje Lammers (mentor)
Jeroen Geurst (externe criticus)
Henk Bultstra (toegevoegde criticus)

*Verdrukt en vervallen staan ze
Tussen moderne woningen in
De krotten van Paramaribo
Hun typische, degelijke bouwstijl
In hardhout van destijds
Roept gevoelens van nostalgie op
Een ieder kan zich nog herinneren
Wie daar gewoond heeft
Daar is groot gebracht
Het oude tussen het nieuwe
Geen wet die dat verbiedt
Want in ons land zijn heden en verleden
Onlosmakelijk verbonden met elkaar*

Aanleiding

Suriname kent een kleine bevolking van ongeveer 600.000 inwoners op een oppervlakte vier maal zo groot als Nederland. Meer dan de helft van de totale bevolking woont in en rondom de hoofdstad; Paramaribo. Zoals overal op de wereld, wordt de trek naar de stad steeds groter en daarmee ook de druk op de bestaande woningvoorraad. Het is in Suriname gebruikelijk dat de bevolking in haar eigen huisvesting voorziet. Mensen kopen een stukje grond of pachten om daar zelf een huis op te bouwen. Door de slechte economische omstandigheden kunnen steeds minder mensen voor hun eigen huisvesting te zorgen.

Het overgrote deel van de bevolking is niet in staat een woning of kavel te financieren of bouw materiaal te bekostigen. Het aantal woningzoekende is groot, in Groot Paramaribo wonen ongeveer 300.000 mensen (65% van de Surinaamse bevolking) en geschat wordt dat daarvan 30.000 woningzoekend zijn. Onder de woningzoekenden zijn veel jongeren, mensen met een laag –en middeninkomen en mensen die van buiten Paramaribo komen.

In 2012 is het Huisvestingsplan tot leven geroepen. Dit programma bestrijkt onderwerpen zoals de woningnood en de leefkwaliteit in het kader van sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling. Het Huisvestingsplan heeft als hoofddoel het bereikbaar maken van betaalbare en kwalitatieve huisvesting voor alle huishoudens in Suriname en het in voldoende mate in beschikbaar stellen van woningen.

In eerste instantie betrof de doelgroep de lage en middeninkomens. Na realisatie van een aantal pilotprojecten blijkt nu dat lage inkomens toch moeilijk aan een woning komen omdat de realisatiekosten te hoog zijn. Dit heeft te maken met allerlei factoren zoals grondkosten, aanleg van nutsvoorzieningen, etc. Dat wil zeggen dat de meest kwetsbare groep vooralsnog niet in aanmerking komt voor acceptabele huisvesting met grote gevolgen voor sociaal-maatschappelijke en economische welvaart van de bevolking. Er is een hele groep die de kans niet krijgt zich te ontwikkelen.

Nostalgische dromen

woonkwaliteit en ingrediënten voor de stedenbouw

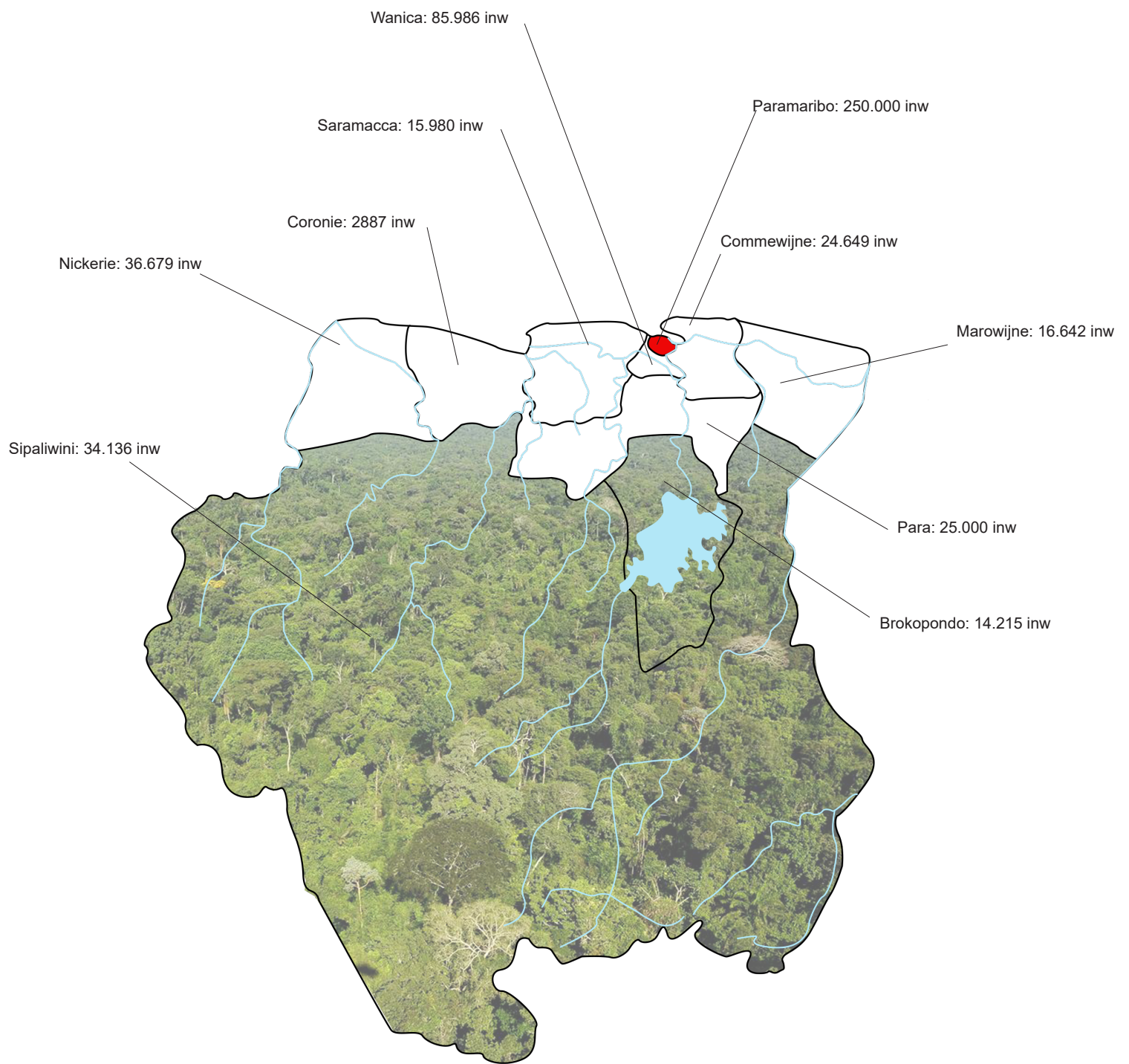

Realiteit

woonkwaliteit en ingrediënten voor de stedenbouw

Context

Oppervlakte Suriname: 164.000 km²
Totaal aantal inwoners: 539.276

Elementen van het Surinaamse woonhuis

woonkwaliteit en ingrediënten voor de stedenbouw

de Bruynzeelwoning

het oude houten huis

de vrijstaande bungalow

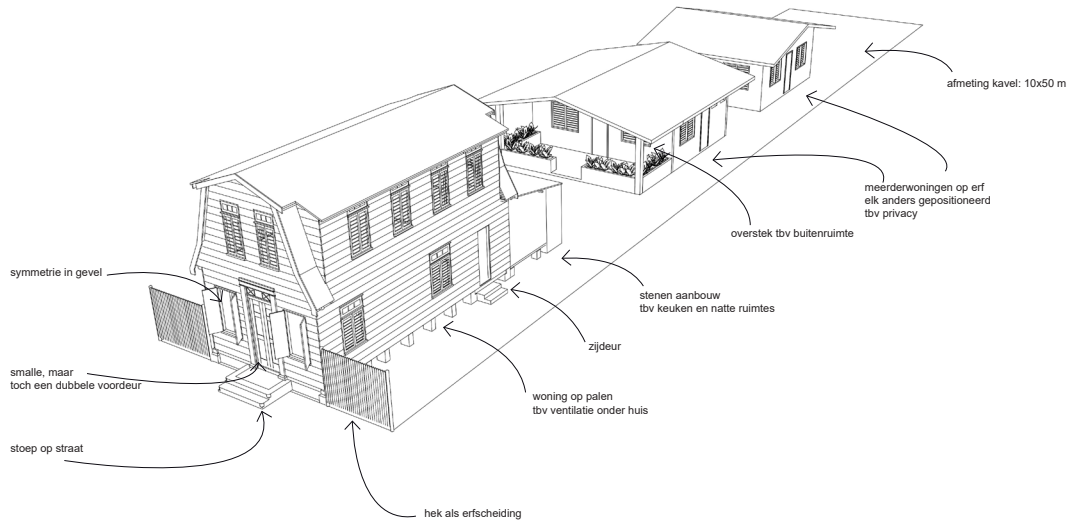
	WALDIJKSTRAAT 126	LAAT EN DABELSTRAAT 14B	WILHELMINA STRAAT 11	HOGESTRAAT 43	STOELMANSTRAAT 40	GONGRIJPSTRAAT 16
PRAKTIISCHE INFORMATE						
FOTO						
BUITENRUIMTE						
AANBOUW						
HOOFDVOLUME						
VERKEERSRUIMTE						
VENTILATIE						
DOORSNEDE						
VOORGEVEL						
DETAILS						

ARBEIDERSWONING ALLIANCE TE MARIENBURG	SLAVENBARAKKEN PLANTAGE ALLIANCE TE MARIENBURG	BRUYNZEELWONING JAREN '70	BRUYNZEELWONING CARIBANA	BRUYNZEELWONING RICOINA	TAWAJARI PROJECT LOW COST HOUSING

***WAT IS SFEERVOL WONEN?
HOE WOONT MEN NU?
WAT BETEKENT WONEN IN DE STAD?***

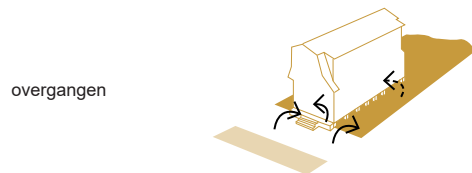
de stadswoning

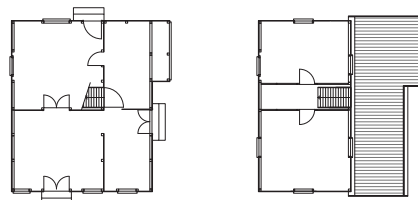
gebruik van stadswoning

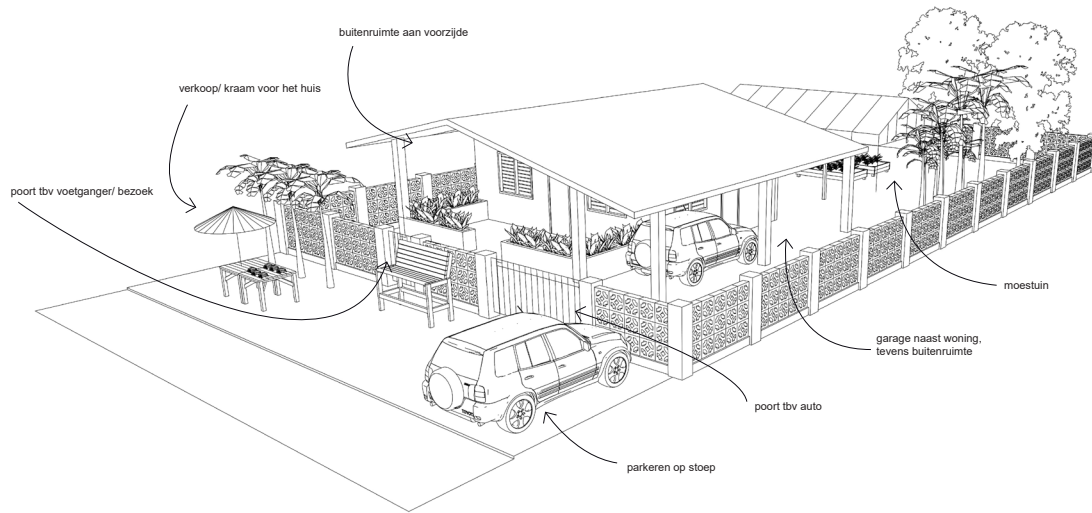
architectuur & sfeer

organisatie plattegrond

de traditionele vrijstaande woning

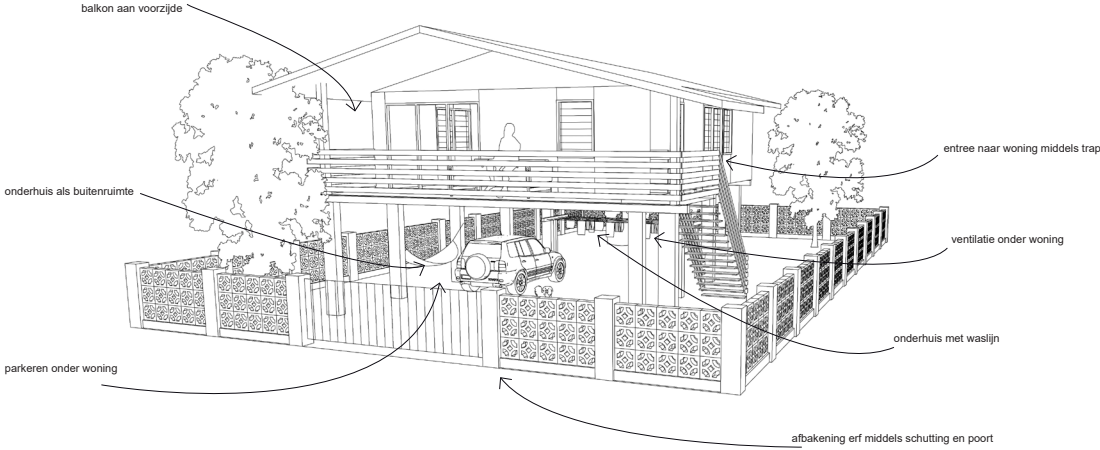

gebruik van de typische vrijstaande woning

Diagram illustrating the use of a typical detached house, showing various aspects:

- architectuur & sfeer
- overgangen
- collectief
- organisasi plattegrond
- stedenbouwkundige opzet

de bruynzeelwoning

gebruik van de woning op neuten

stedenbouwkundige opzet

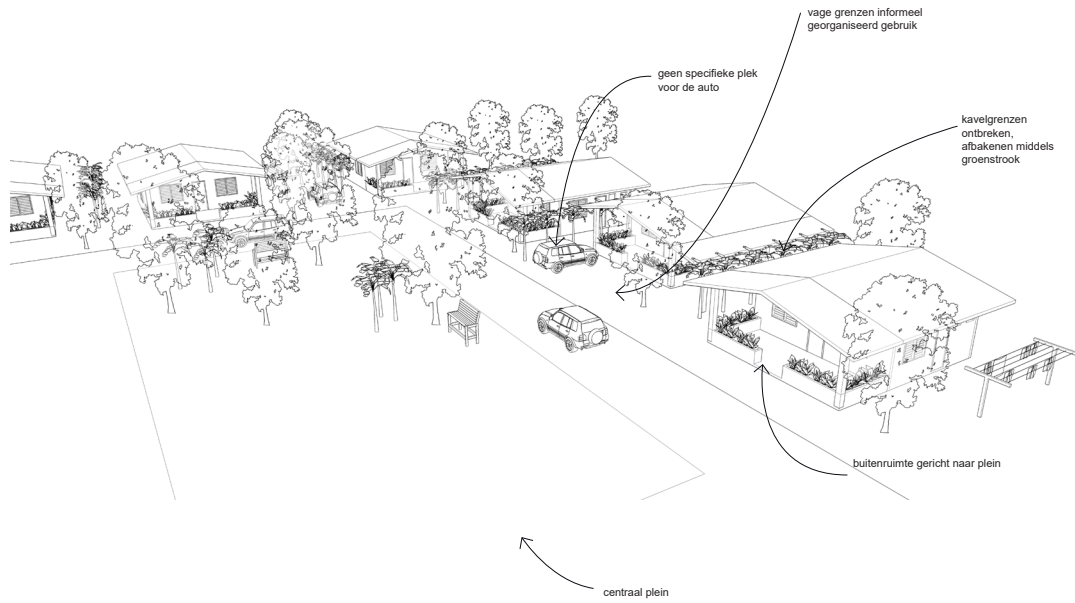
architectuur & sfeer

overgangen

organisatie plattegrond

collectief

kampongwoningen

gebruik van de vrije opstelling

Diagram illustrating the use of free placement in kampongwoningen, showing urban layout, architecture, and floor plan organization.

stedebouwkundige opzet (urban layout): A schematic diagram showing a grid of black squares representing buildings, with a central area containing three green circles, indicating a central square or open space.

collectief (collective): A photograph showing a group of traditional houses in a village setting, illustrating the collective nature of the settlement.

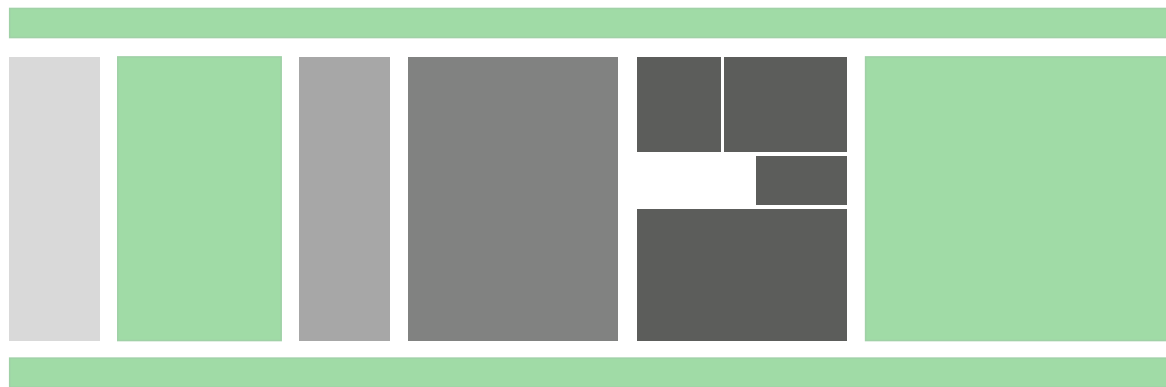
architectuur & sfeer (architecture & atmosphere): Three photographs showing individual houses, highlighting their architectural style and the overall atmosphere of the village.

overgangen (transitions): A diagram showing a house with a flat roof and open sides, illustrating the transition between the interior and the outdoor space.

organisatie plattegrond (floor plan organization): A schematic floor plan diagram showing the internal layout of a house, including rooms and a central courtyard area.

conclustie analyse woningen & historische verkenning

- WAT HEB IK GELEERD?
- ZONERING OP HET ERF EN BINNEN DE WONING
  - AFMETINGEN RUITEN
  - GEBRUIK RUITEN

TROTOIR
PUBLIEK

VOORTUIN
PRIVAAT

VOORTERRAS
PRIVAAT

WOONKAMER
PRIVAAT

SLAAPKAMERS
PRIVAAT

ACHTERTUIN
PRIVAAT

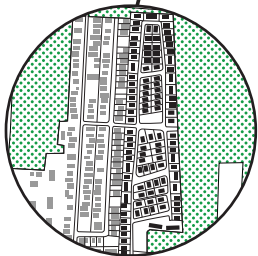
GEBORGENHEID

***WAAROM WORDEN DE NIEUWE WIJKEN ALLEN
BUITEN HET CENTRUM EN VER VAN DE STAD
ONTWIKKELD?***

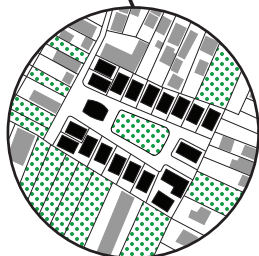

HUIDIGE AANBOD & AFSTAND TOT CENTRUM

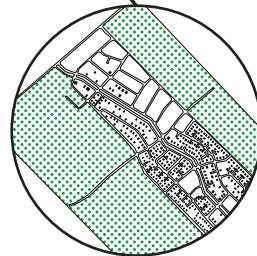
stedenbouwkundige analyse

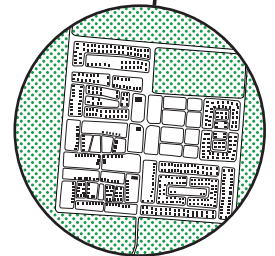
brasaring 2003
afstand tot centrum: 8km

sekrepatu djarie 2006
afstand tot centrum: 3km

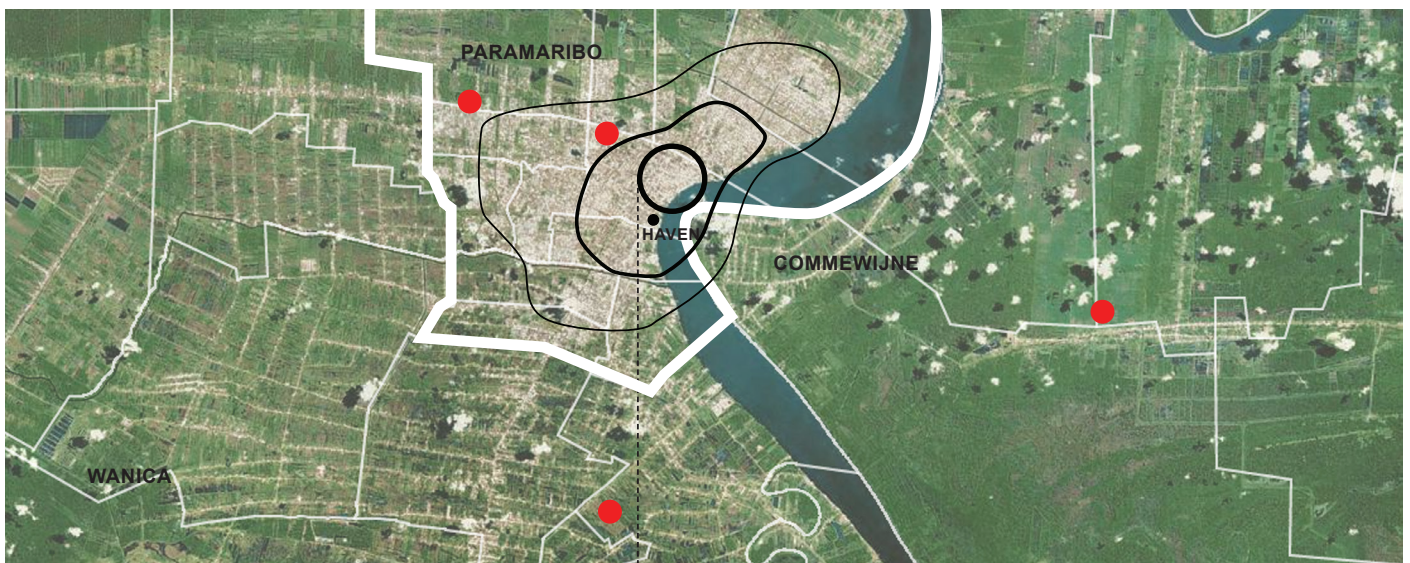
tout lui faut 2013
afstand tot centrum: 13km

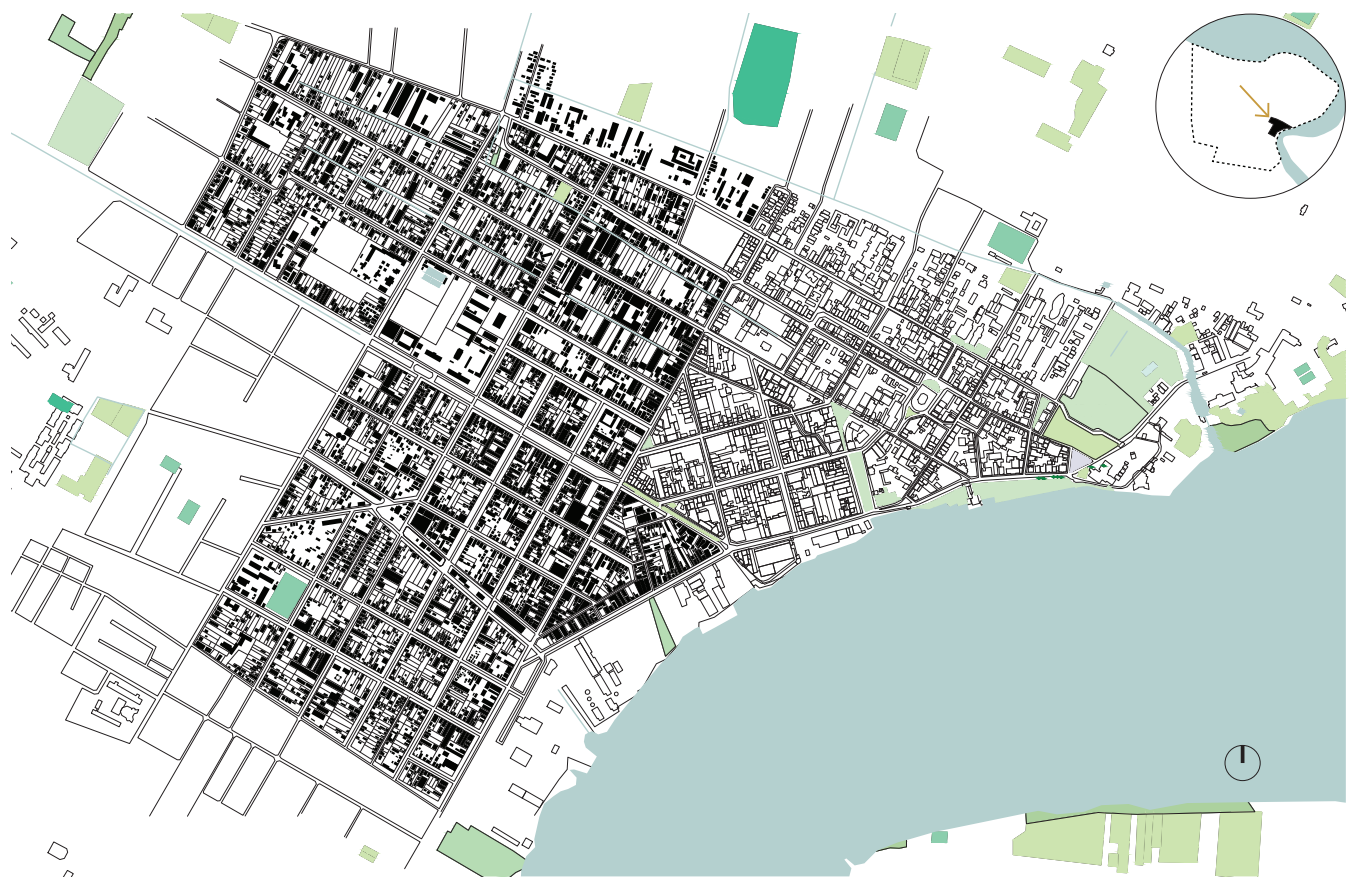
richelieu 2003
afstand tot centrum: 20km

PARAMARIBO UITDIJENDE STAD

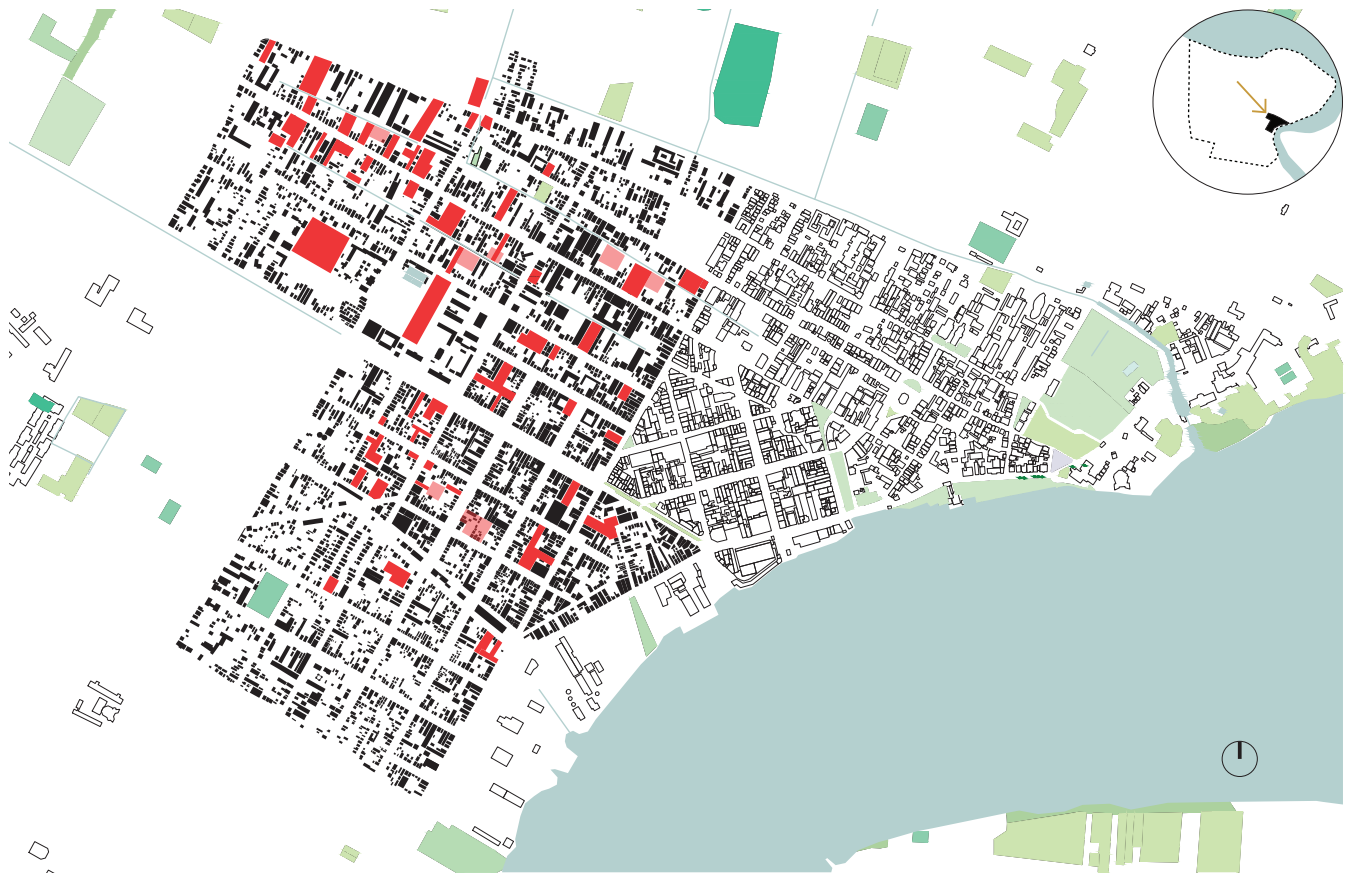
stedenbouwkundige analyse

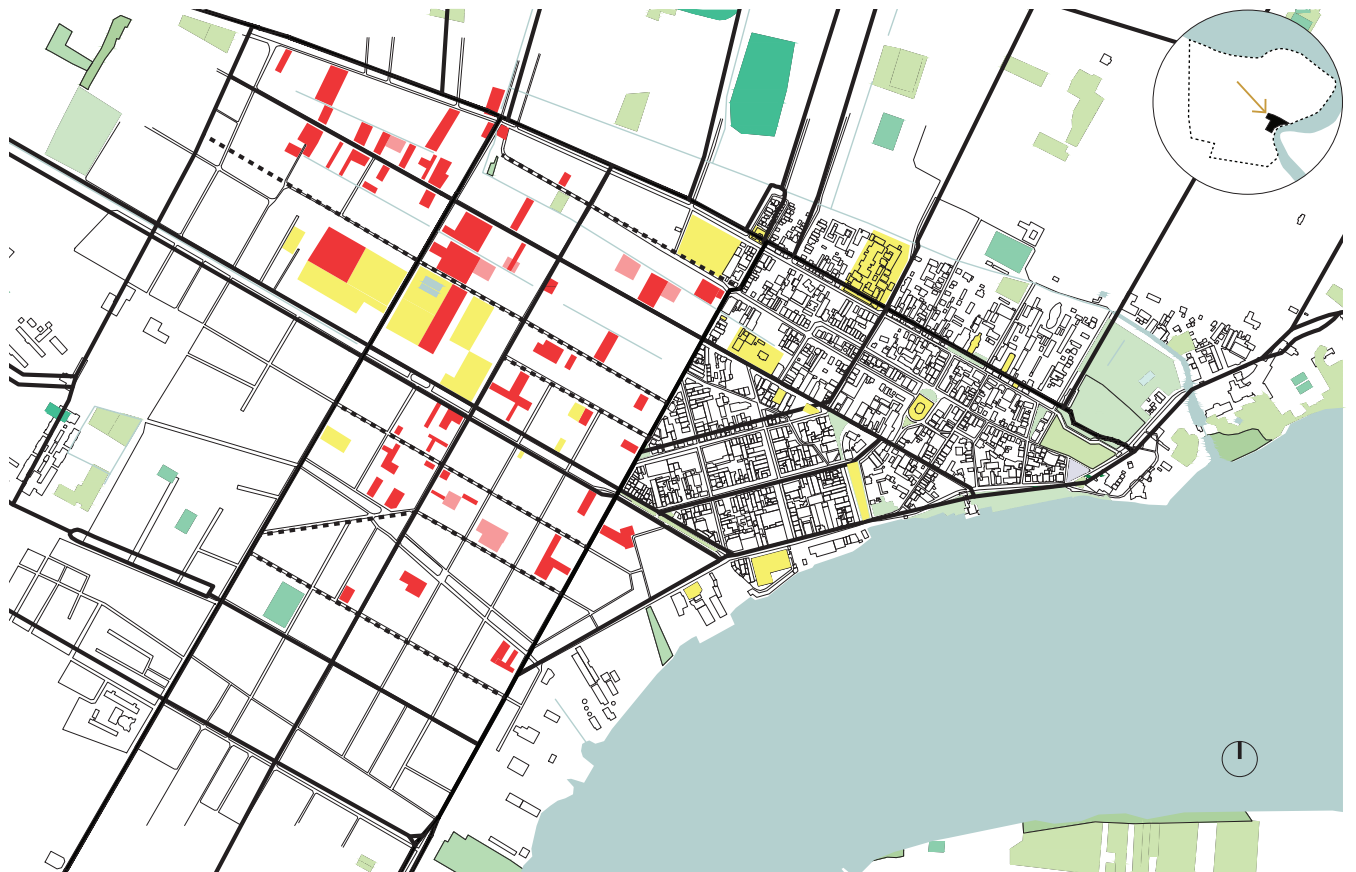
PARAMARIBO CEN-
winkelgebied
overheidsinstellingen
scholen
ziekenhuizen e.a zorgaanbieders
hotels/ tourisme
centrale markt

PARAMARIBO PLANGEBIED

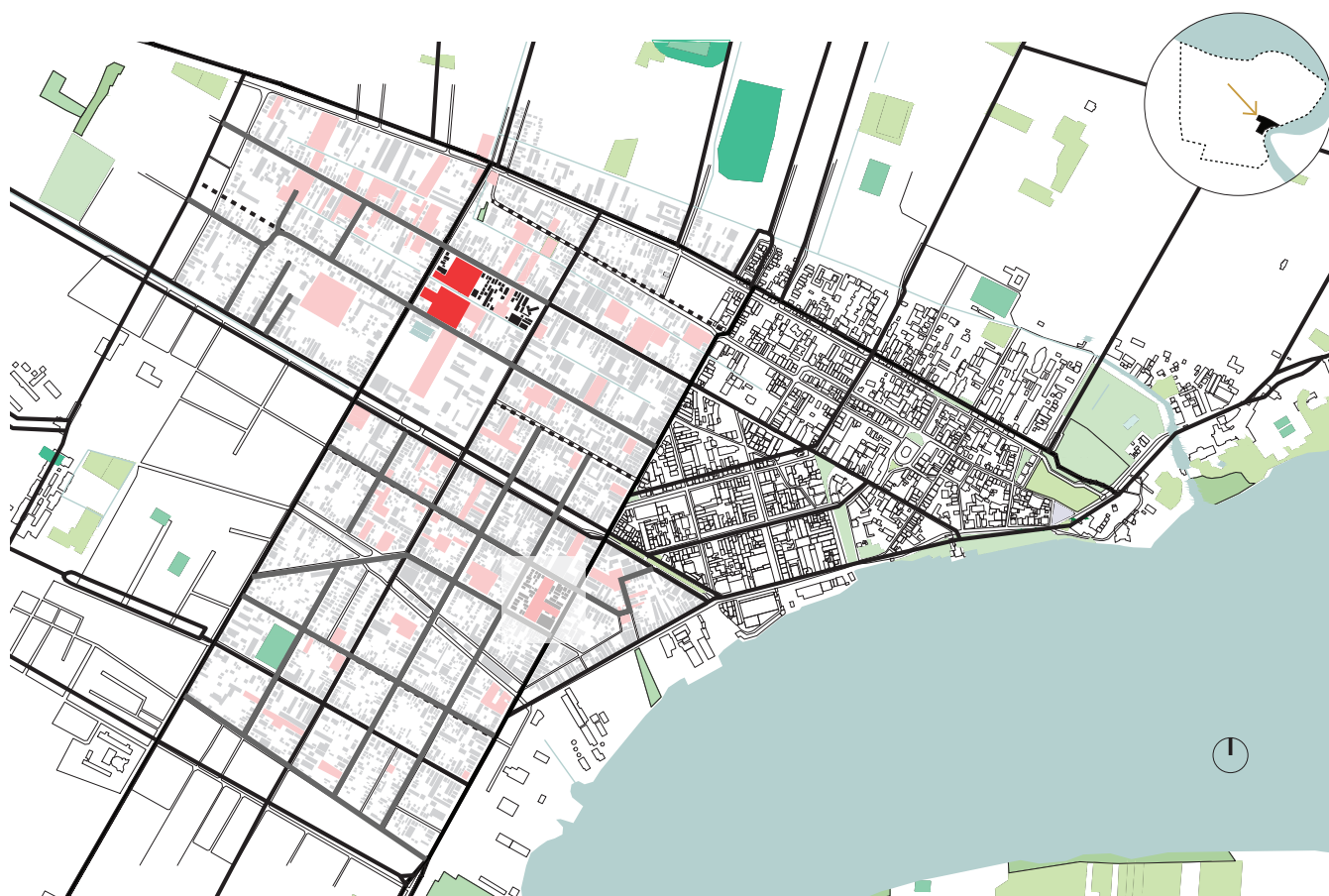
PARAMARIBO LEEGSTAND

LEEGSTAND IN RELATIE TOT VOORZIENINGEN & VERKEERSNET

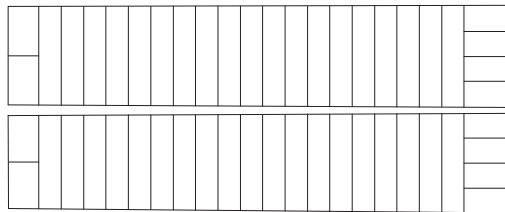
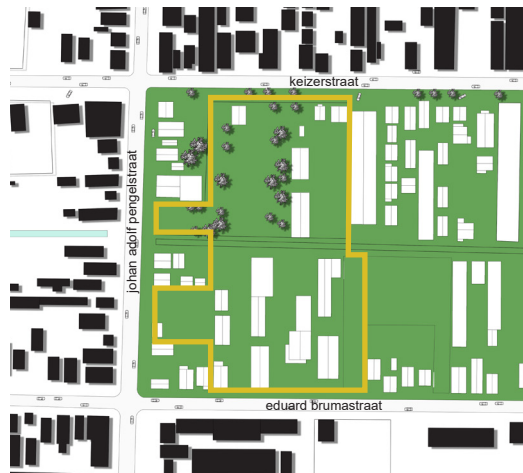

locatie

locatie

KEIZERSTRAAT
WIJK: FRIMANGRON
GROTE KORREL
OPP: 16942 M2
33% VAN BLOK

296 x 177 m

belangrijke gebouwen

clustering op het achtererf

verschillende schalen

schaal van de buurt

***WAAROM ZIJN DE NIEUWBOUW
WONINGEN ZO SFEERLOOS EN ZONDER
BEGRIP VOOR
DE CULTUUR-HISTORIE?***

Dichtheid

woonkwaliteit en ingrediënten voor de stedenbouw

ZORG & HOOP A
 OPP. 210.725 M2
 AANTAL WONINGEN: 432
 DICHTHEID: 20,5 w/Ha

ZORG & HOOP C
 OPP. 134.100 M2
 AANTAL WONINGEN: 264
 DICHTHEID: 19,7 w/Ha

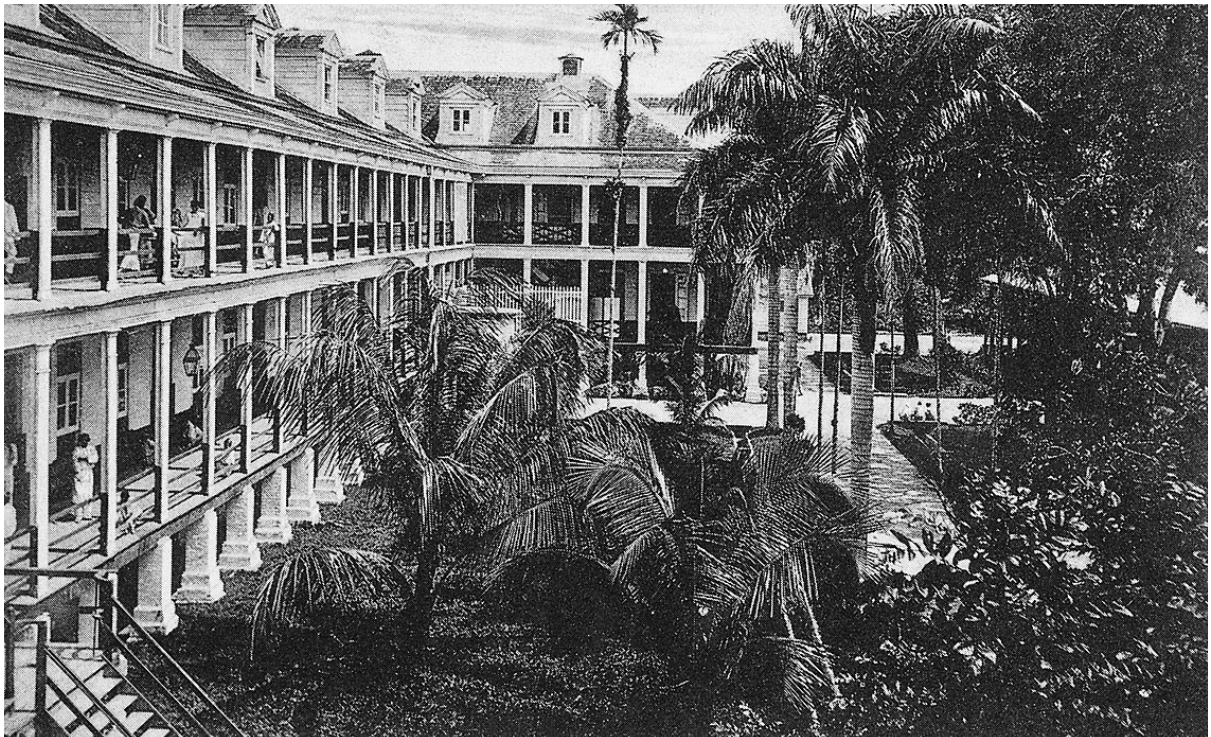

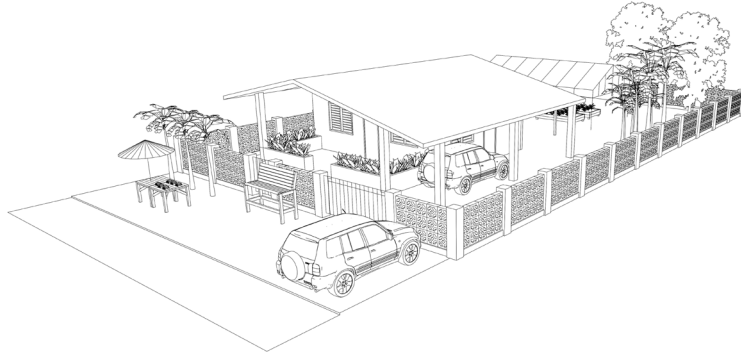
ZORG & HOOP B
 OPP. 130.000 M2
 AANTAL WONINGEN: 120
 DICHTHEID: 9,22 w/Ha

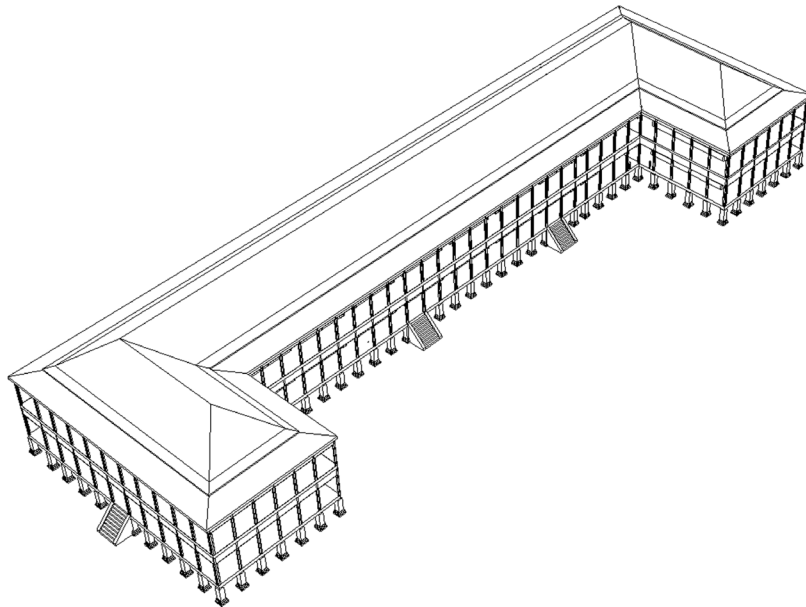
FRIMANGRON
 OPP. 19.848 M2
 AANTAL WONINGEN: 90
 DICHTHEID: 45 w/Ha

Introductie van een nieuwe manier van wonen

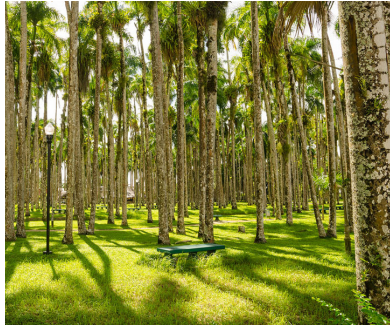
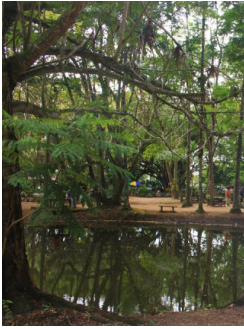

TRADIOTINELE WONING

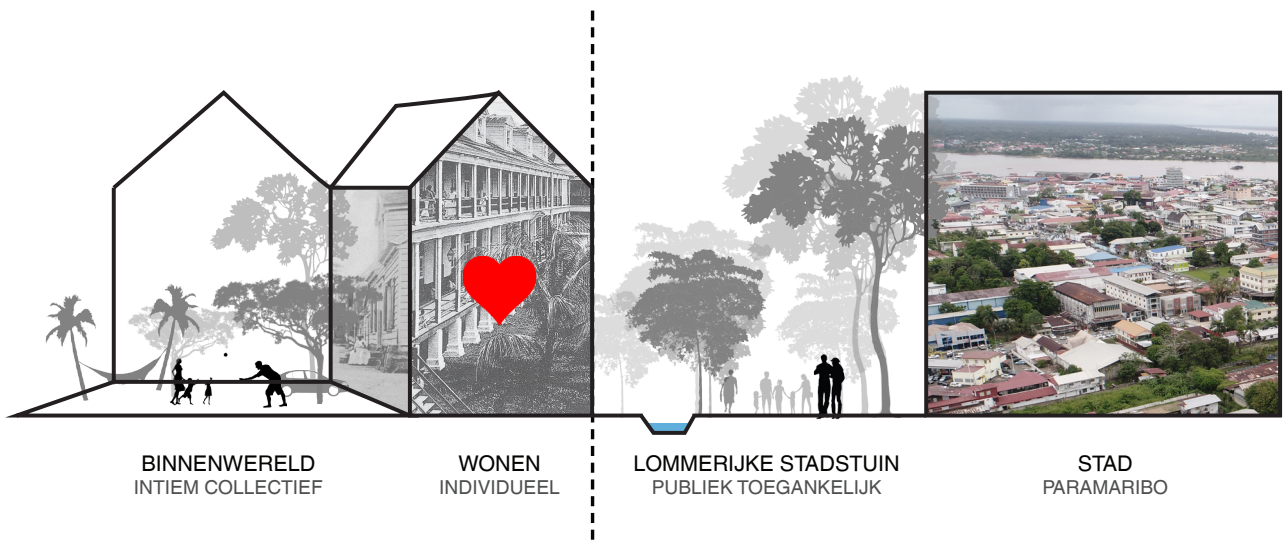

“WOONGEBOUW”

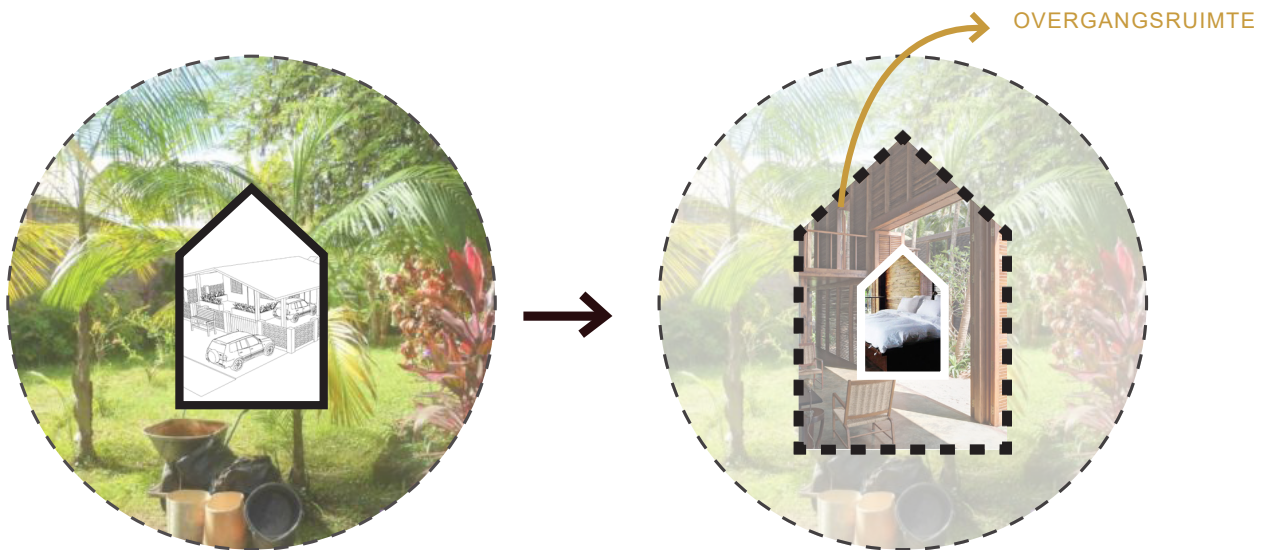
fascinatie voor stadsluwe tuinen

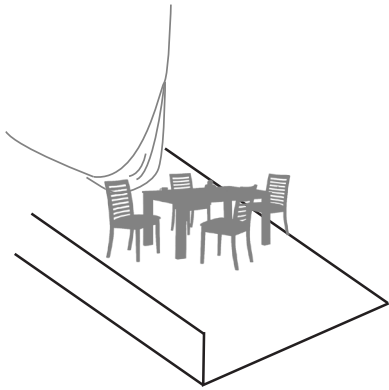

ingredienten voor stedenbouw

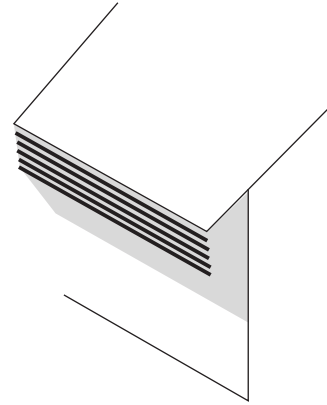
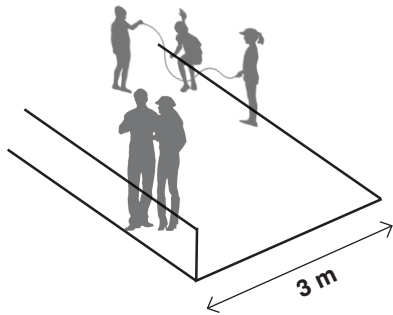
Ingredienten voor een nieuwe woningtypologie

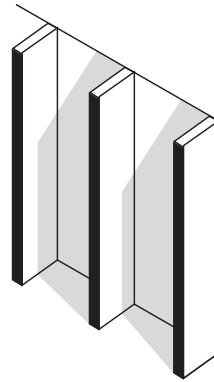
BUITENLEVEN VERSUS INTIEME PRIVATE VERTREKKEN

**FUNCTIE
GALERIJ & BUITENRUIMTE**

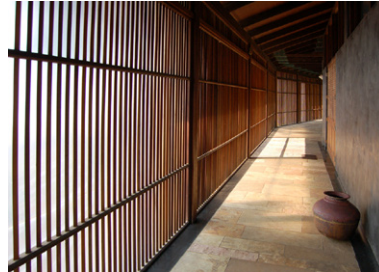
**PRIVACY & WEERWERING
BRISE SOLEIL**

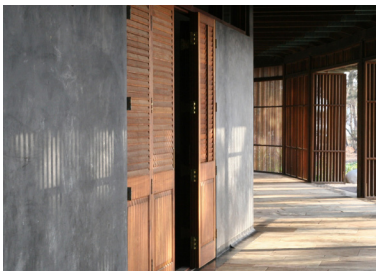
**FUNCTIE
MAAT & POSITIE**

PARAMARIBO ALWAYS LOOKS SPICK AND SPAN
Photographs by Jacob Garcia

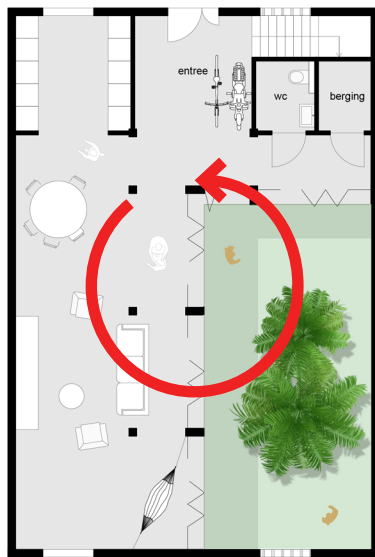
**PRIVACY &
WEERWERING**

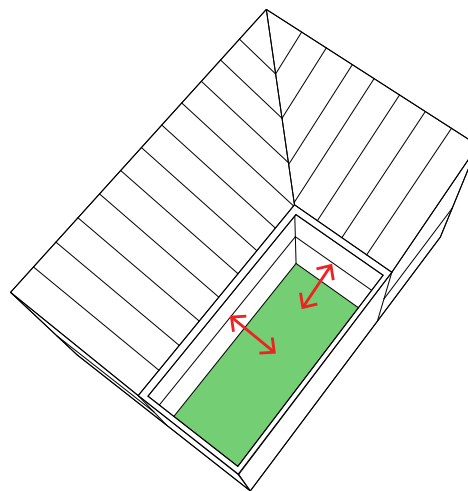
**ROUTING &
RUIMTEBELEVING**

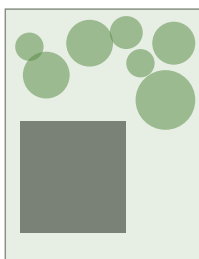
De woningen

**GEBORGENHEID
BINNEN = BUITEN**

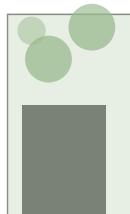

ALTIJD ZICHT & CONTACT MET TUIN

**TRADITIONELE
VRIJSTAANDE WONING**

KAVEL: ca. 400 m²
WONING: min. 45 m²; max 75 m²
TUIN: 355 m²; 325 m²

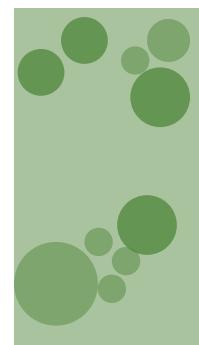
**BINNENSTEDELIJKE
ERFWONING**

KAVEL: ca. 130 m²
WONING: 70 m²
TUIN: 60 m²

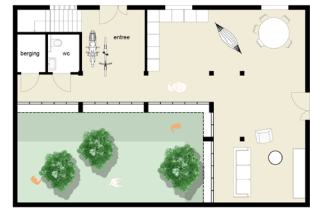
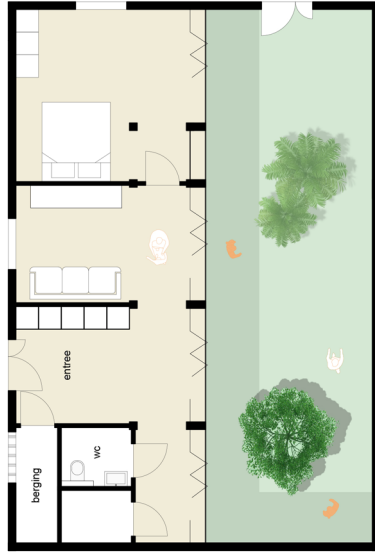
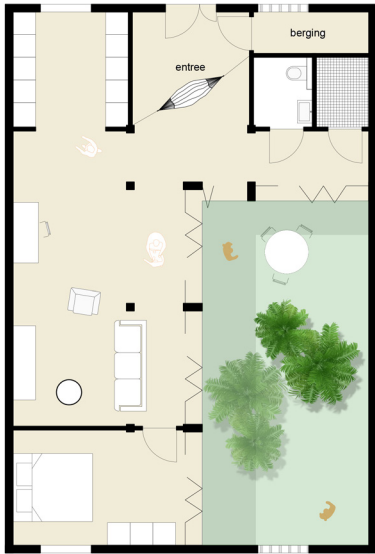
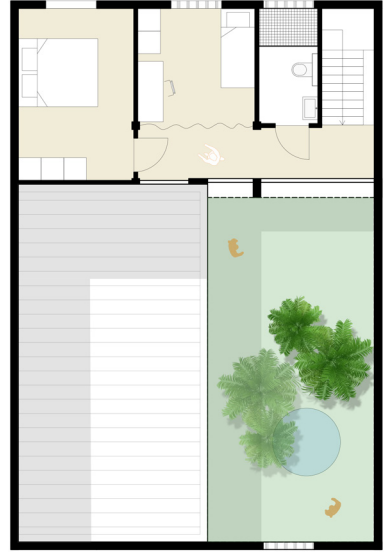
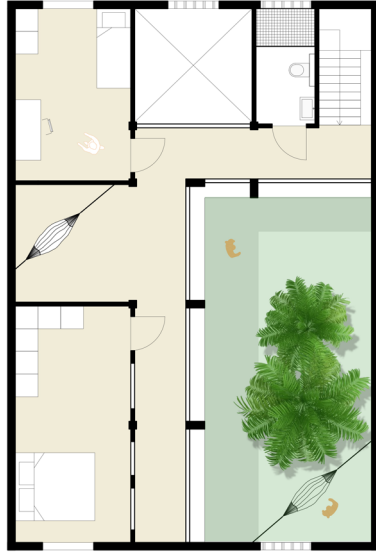
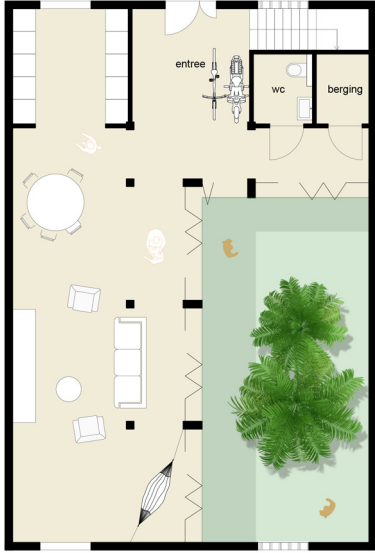
PATIOWONING

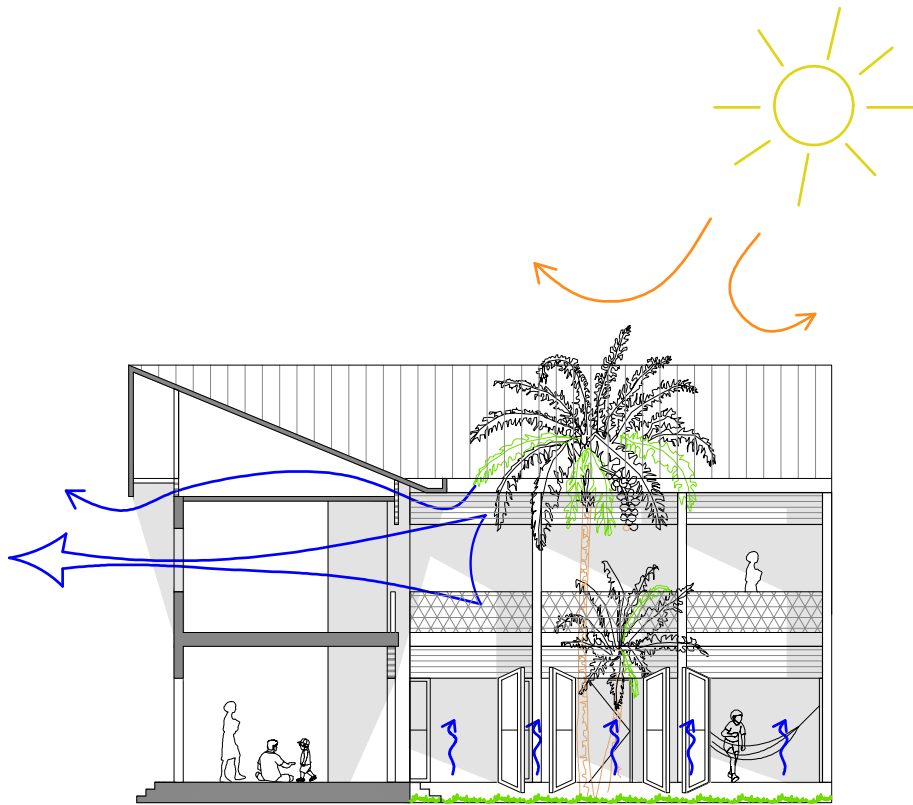
KAVEL: ca. 140 m²
WONING: 2x 90 = 180 m²
TUIN: 40 m²

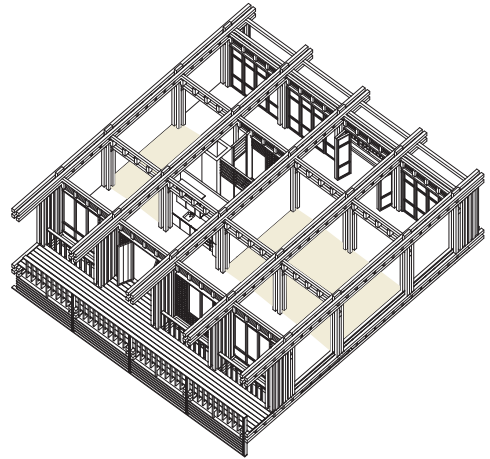
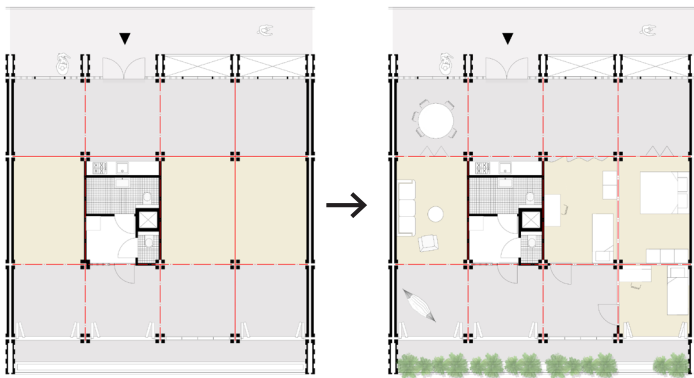
COLLECTIEF

patiowoning

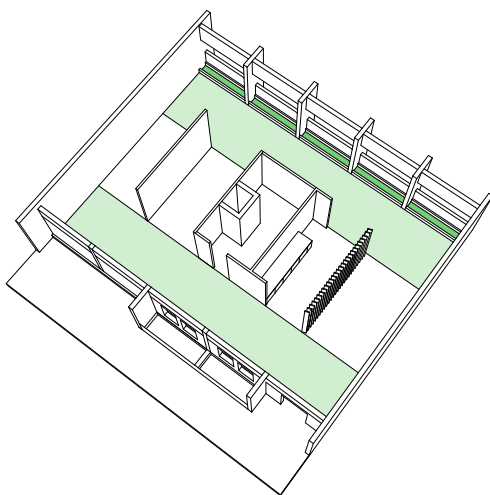

De woningen

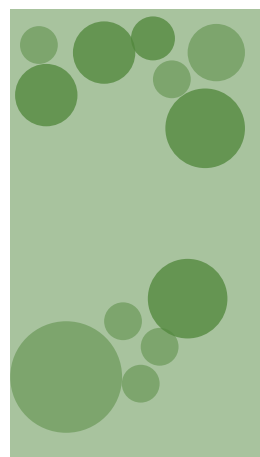

VRIJHEID, GEBORGENHEID & FLEXIBILITEIT
volgt uit organisatie van het appartement

KWALITATIEVE BUITENRUIMTE & DUBBELGEBRUIK
in de vorm van terras

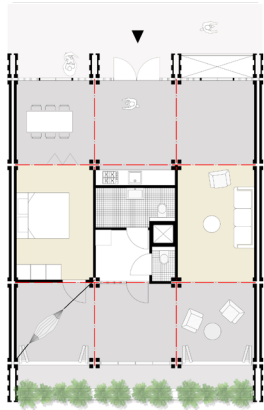
+

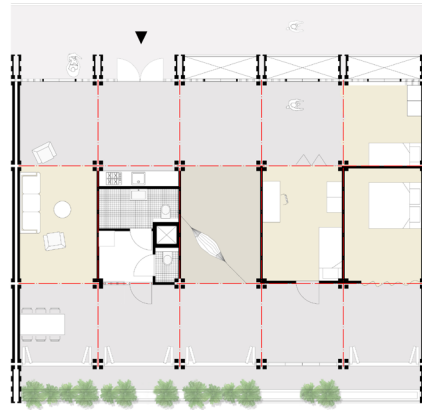
WONING: 170 m²
TERRAS: 100 m²
INTIEME PRIVERUIMTE: 50 m²

COLLECTIEF

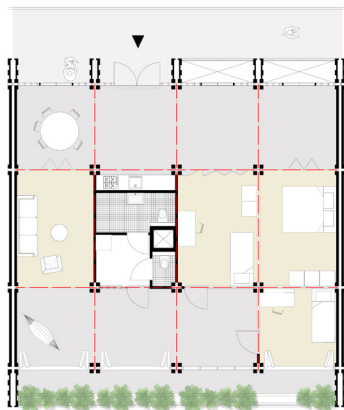
appartement

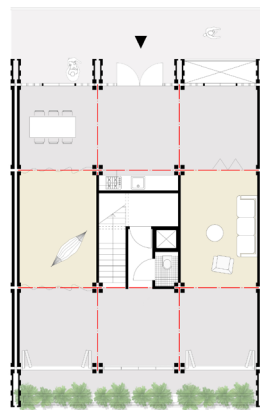
100M2

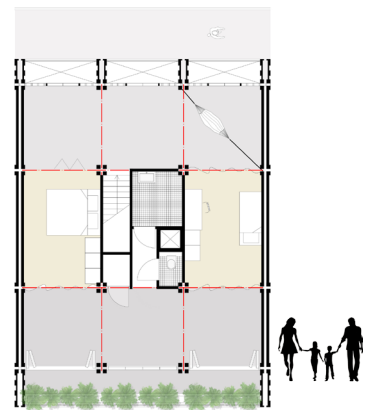
170M2

130M2

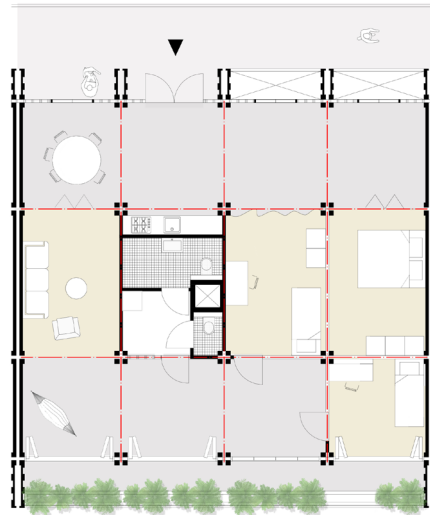

200M2

OVERGANGEN INTERIEUR

GAANDERIJ

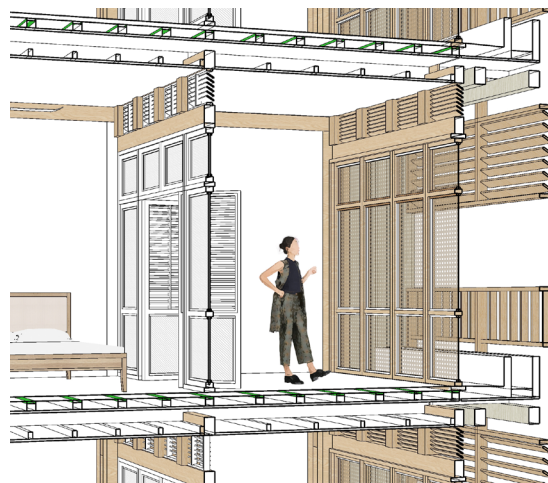
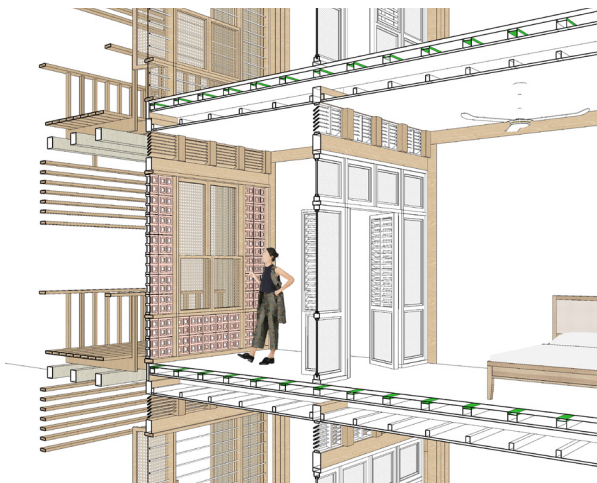
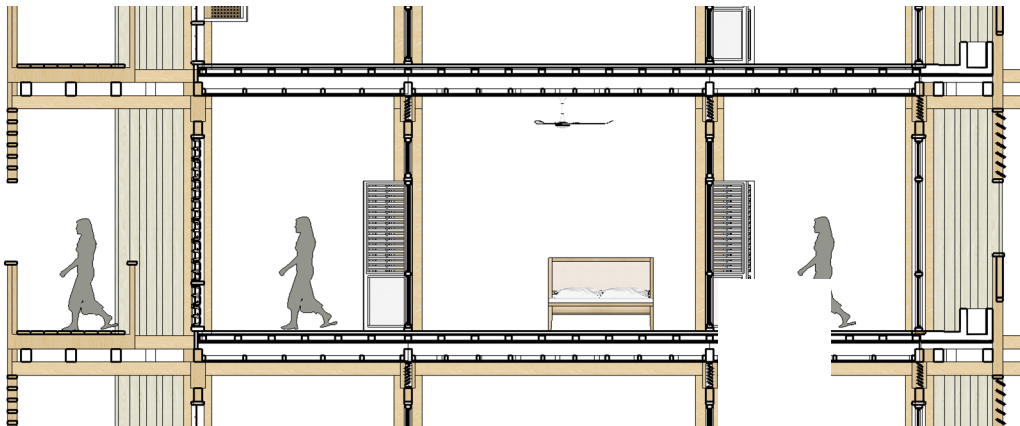
VOORTERRAS

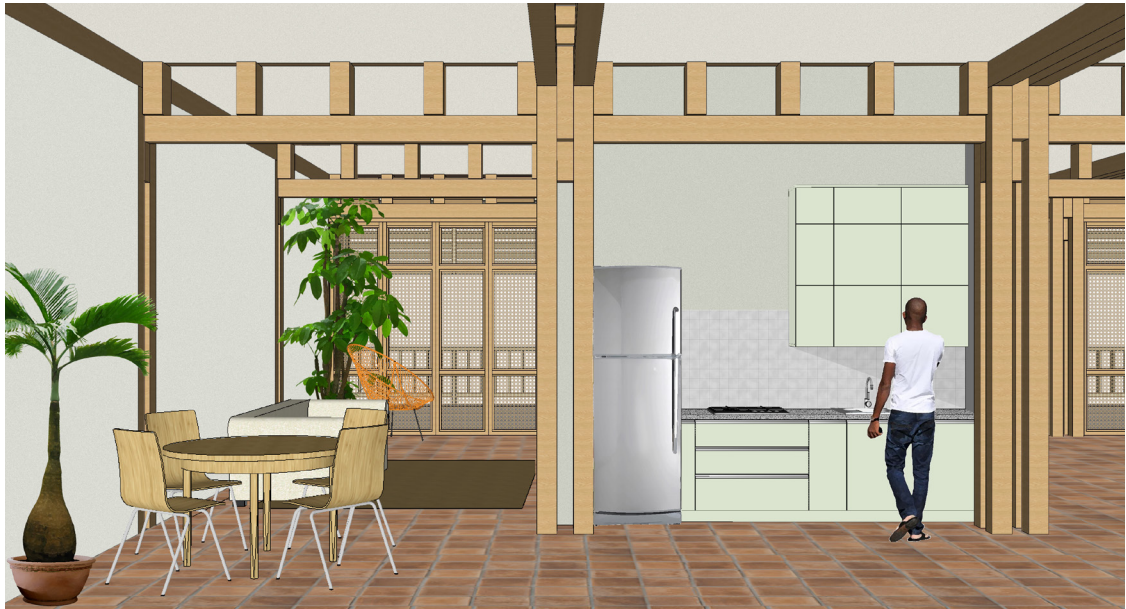

SLAAPKAMER

ACHTERTERRAS

Stedenbouwkundig ensemble

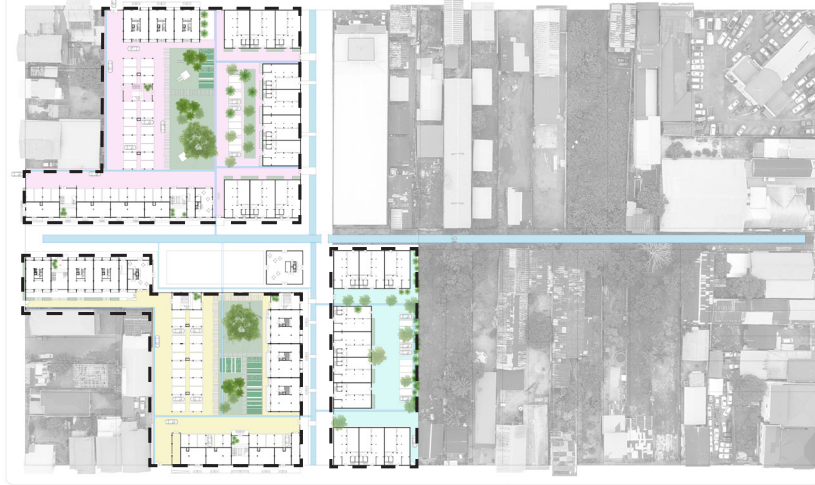
TOTAAL AANTAL WONINGEN: 76

TOTALE OPPERVLAKTE : 18.100 M2

DICHTHEID: 42W/HA

DICHTHEID ZONDER OPENBAAR GROEN: 54 W/HA

3 SUBBUURTEN

LOMMERIJKE STADSTUINEN

PUBLIEKE & GEZAMENLIJKE FUNCTIES

ONTSLUITING

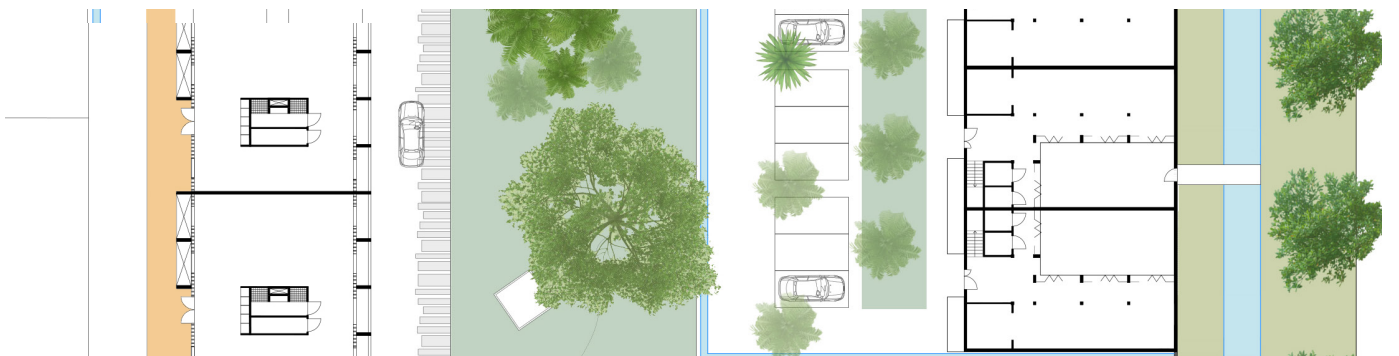
BEGANE GROND

VERDIEPING

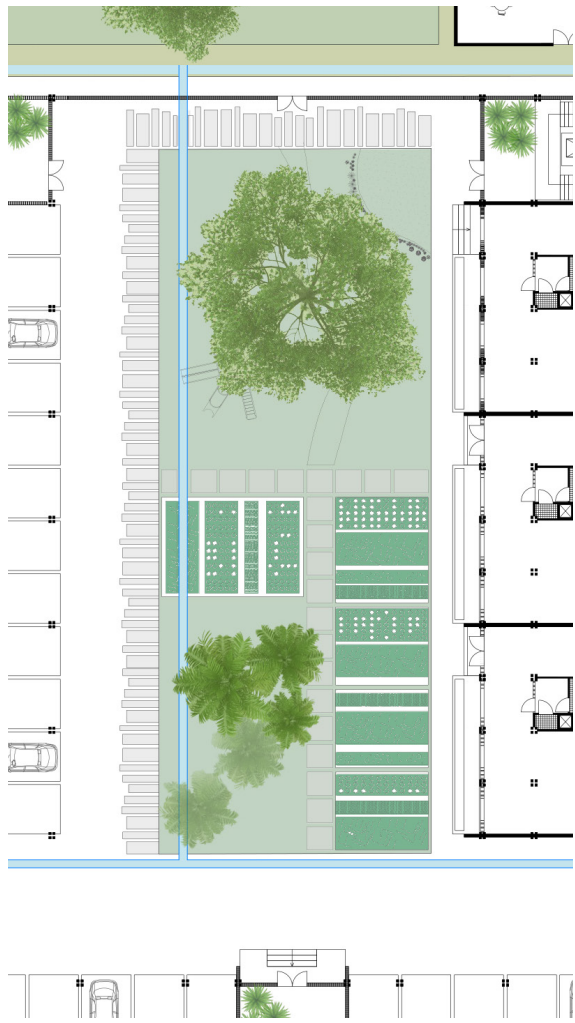
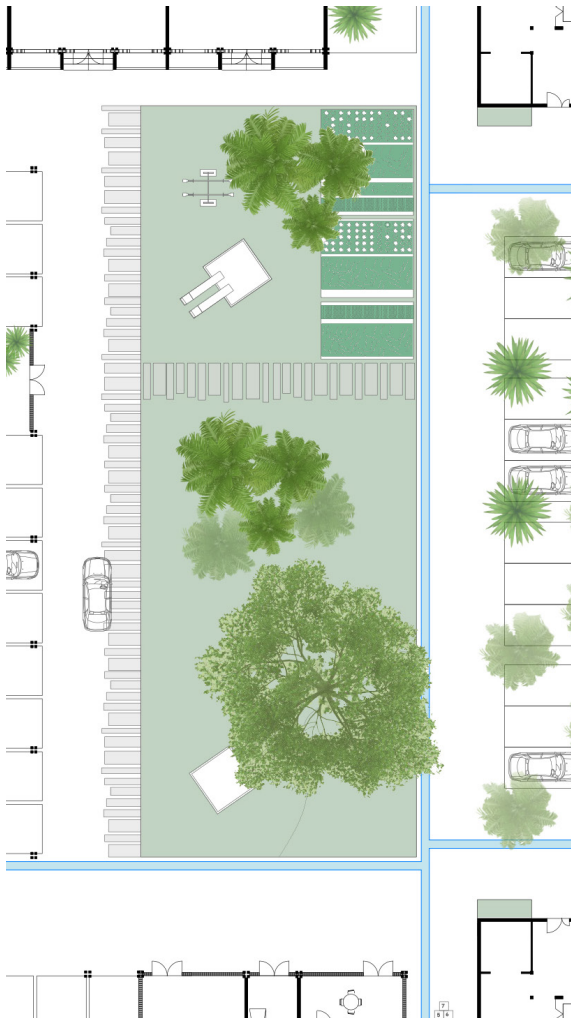

GALERIJ

BINNENWERELD

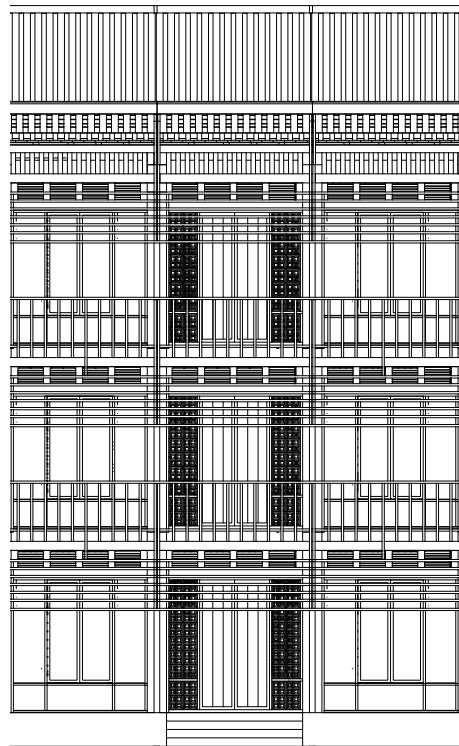
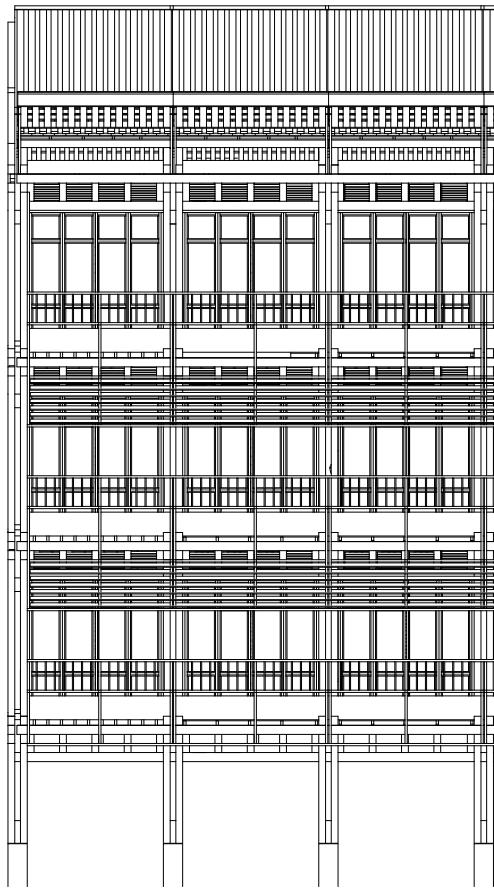

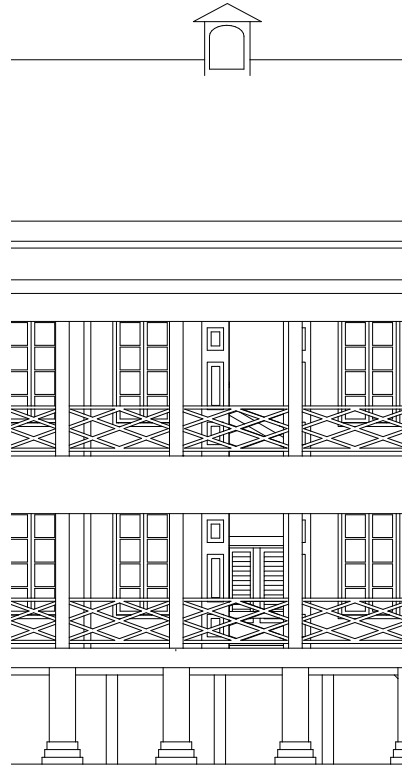
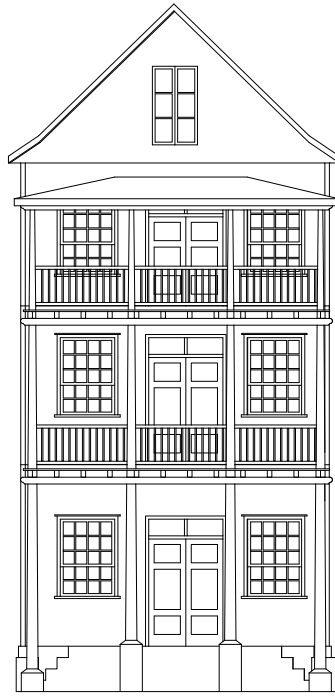
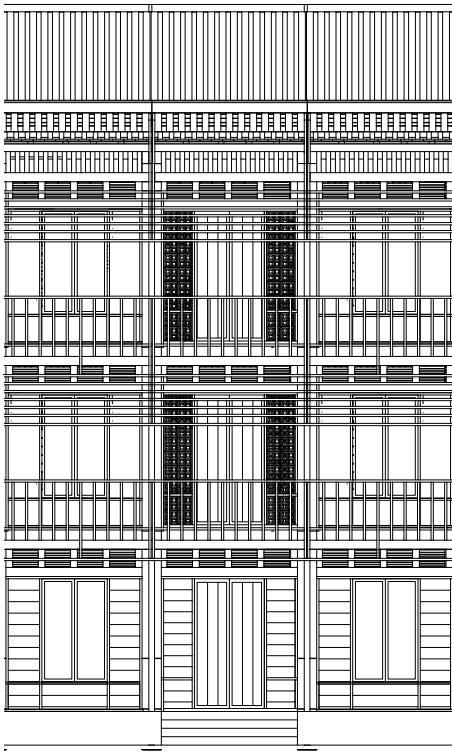

Schaal

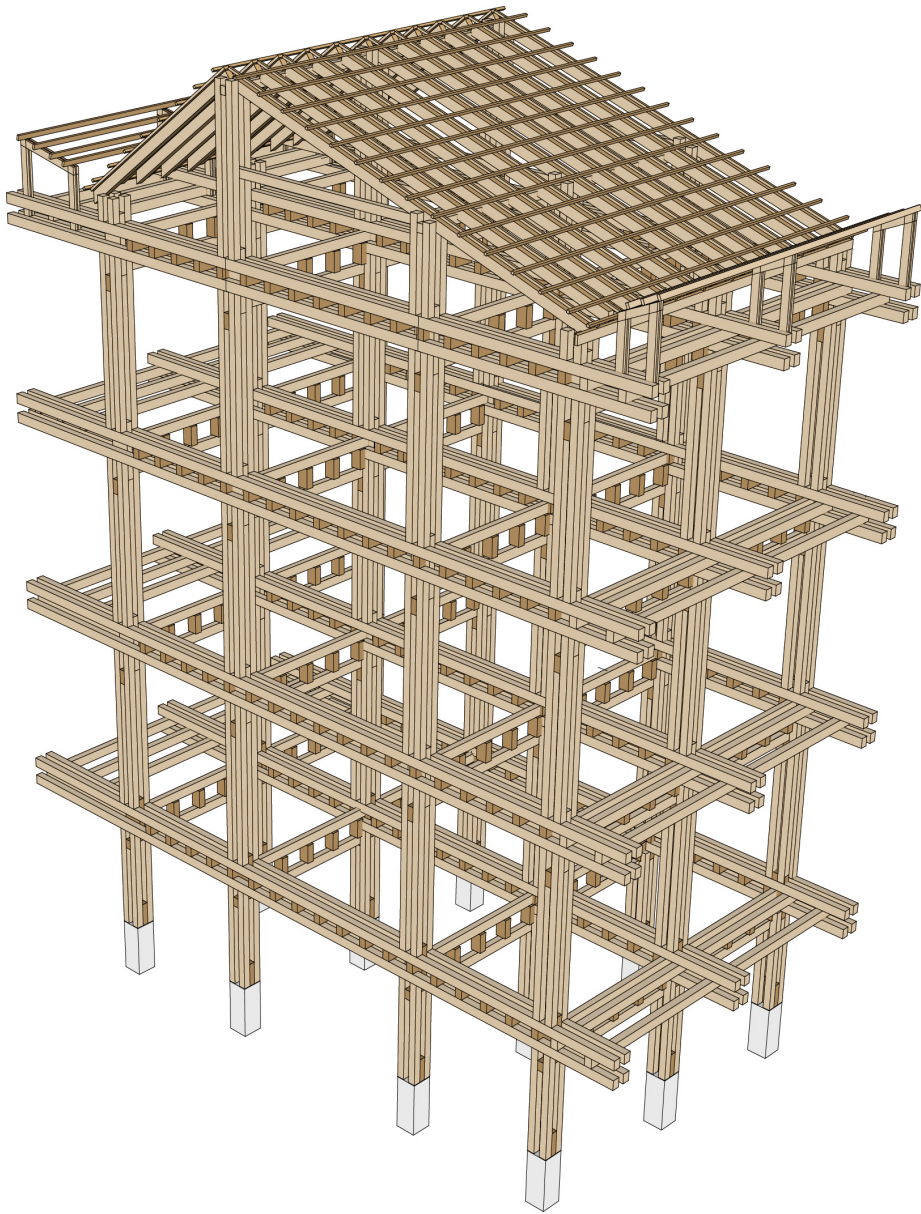

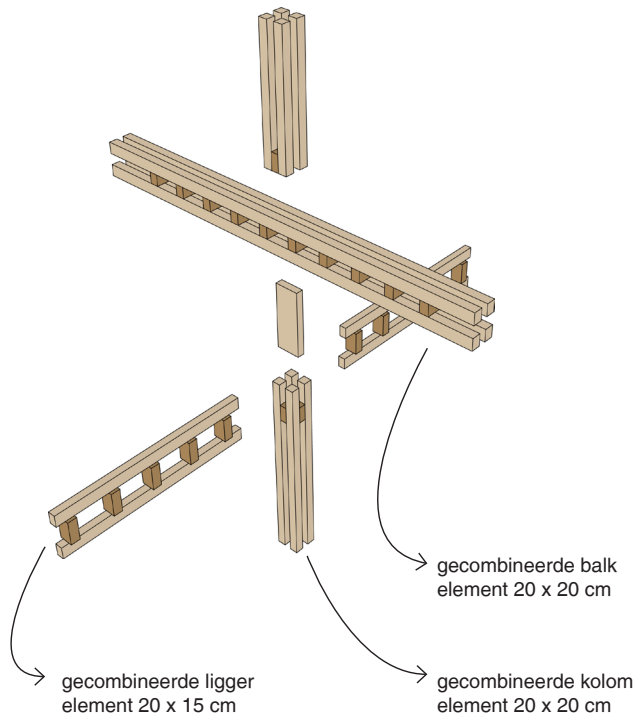
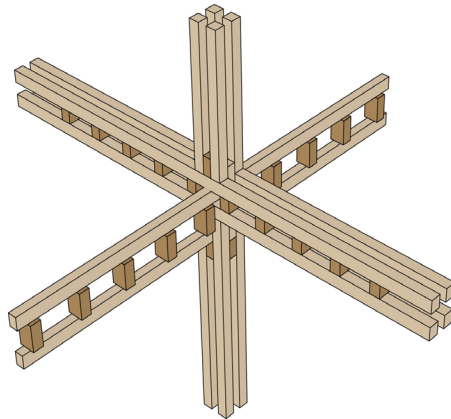
Maakbaarheid

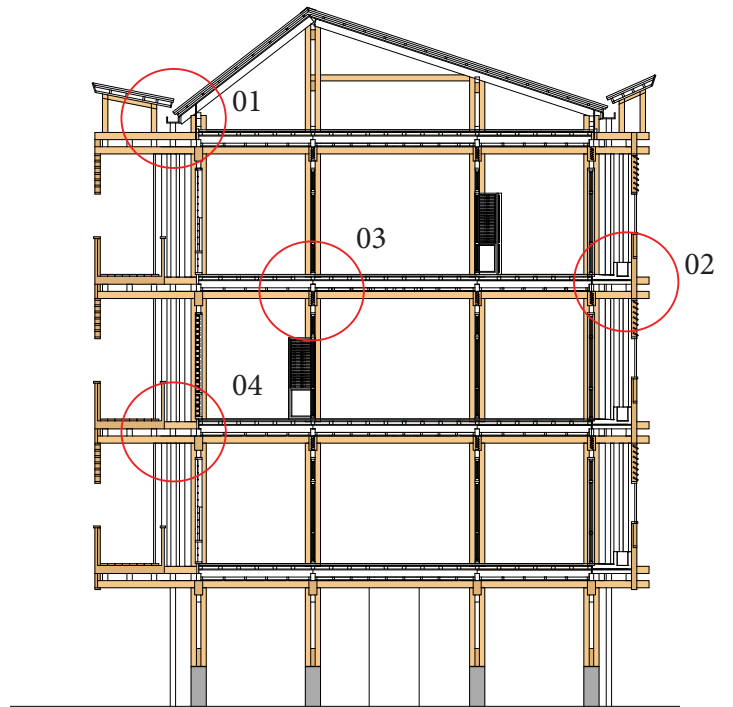
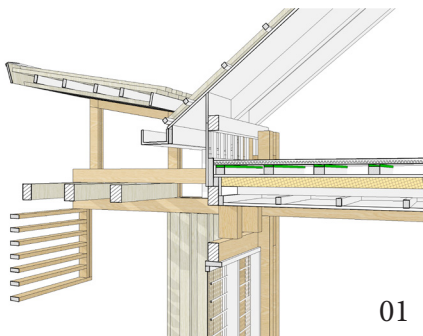
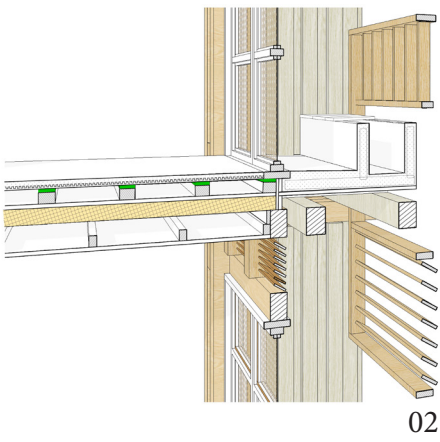
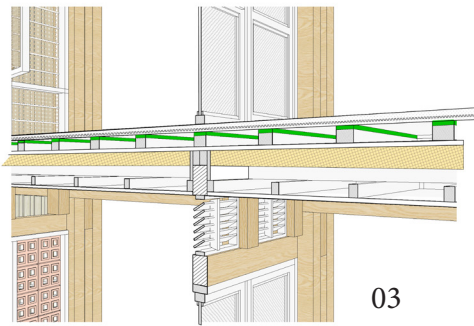
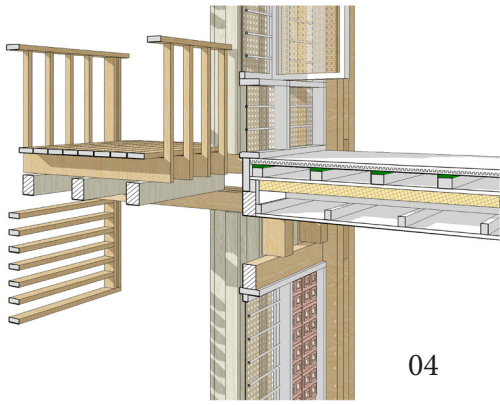

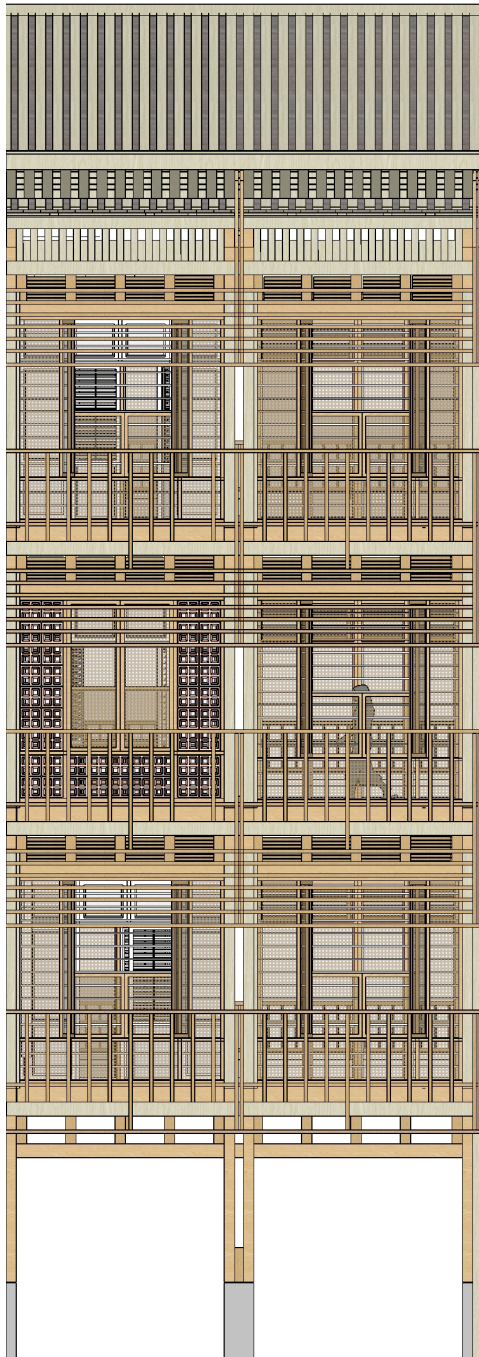
lokale inspiratie

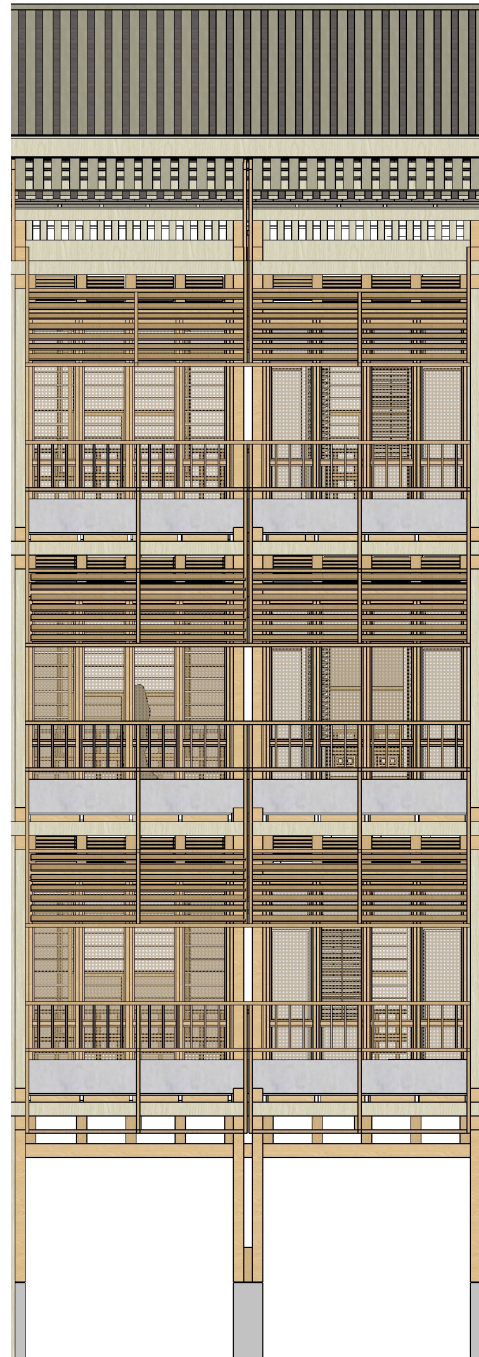

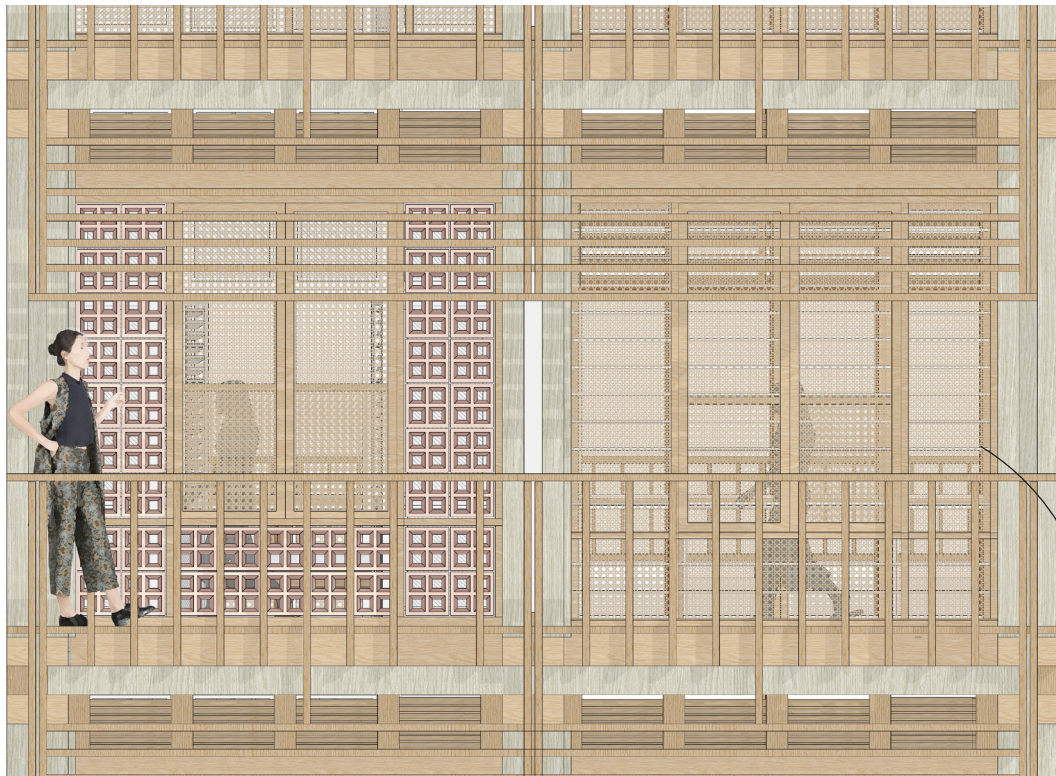

VOORGEVEL

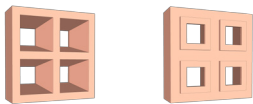
ACHTERGEVEL

GEVEL GAANDERIJ ZIJDE

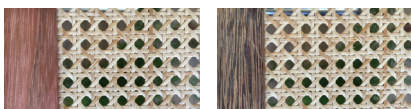

dievenijzer in kozijnen
=wapeningsstaal
kniphoog naar horizontale rabatdelengevel

BUITENAANZICHT

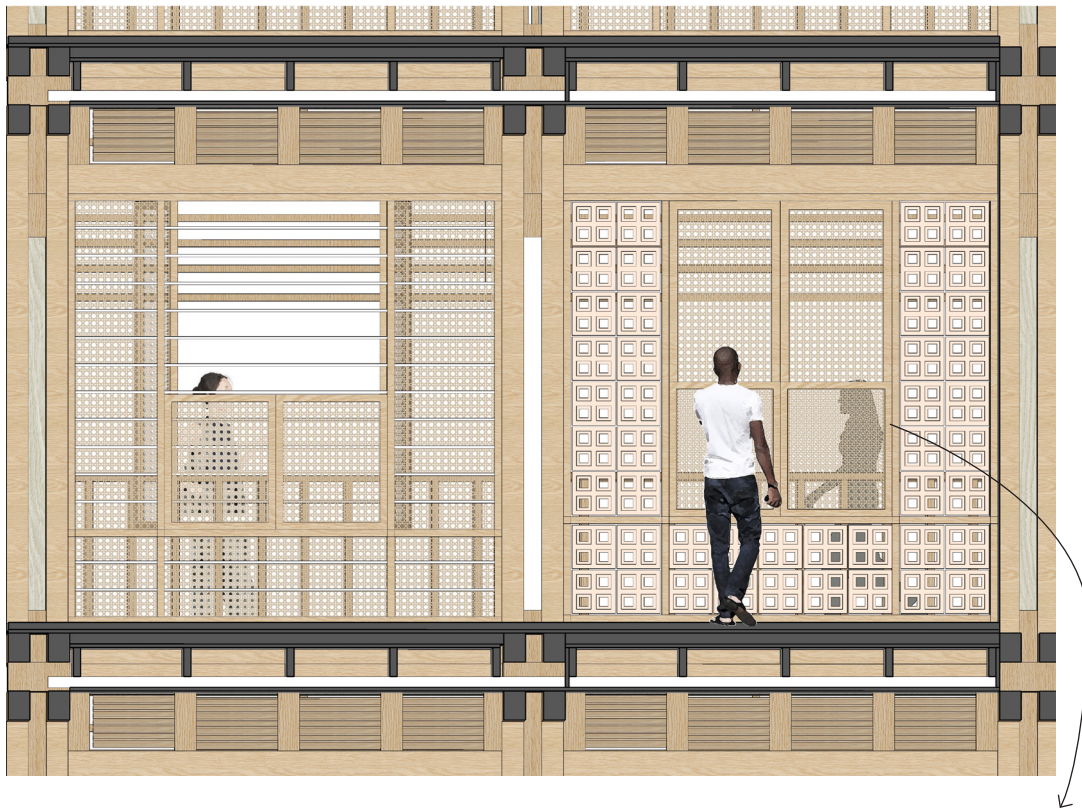

claustra laat wind door, houdt inkijk tegen...

gevlochten riet/ bamboe

GEVEL GAANDERIJ ZIJDE

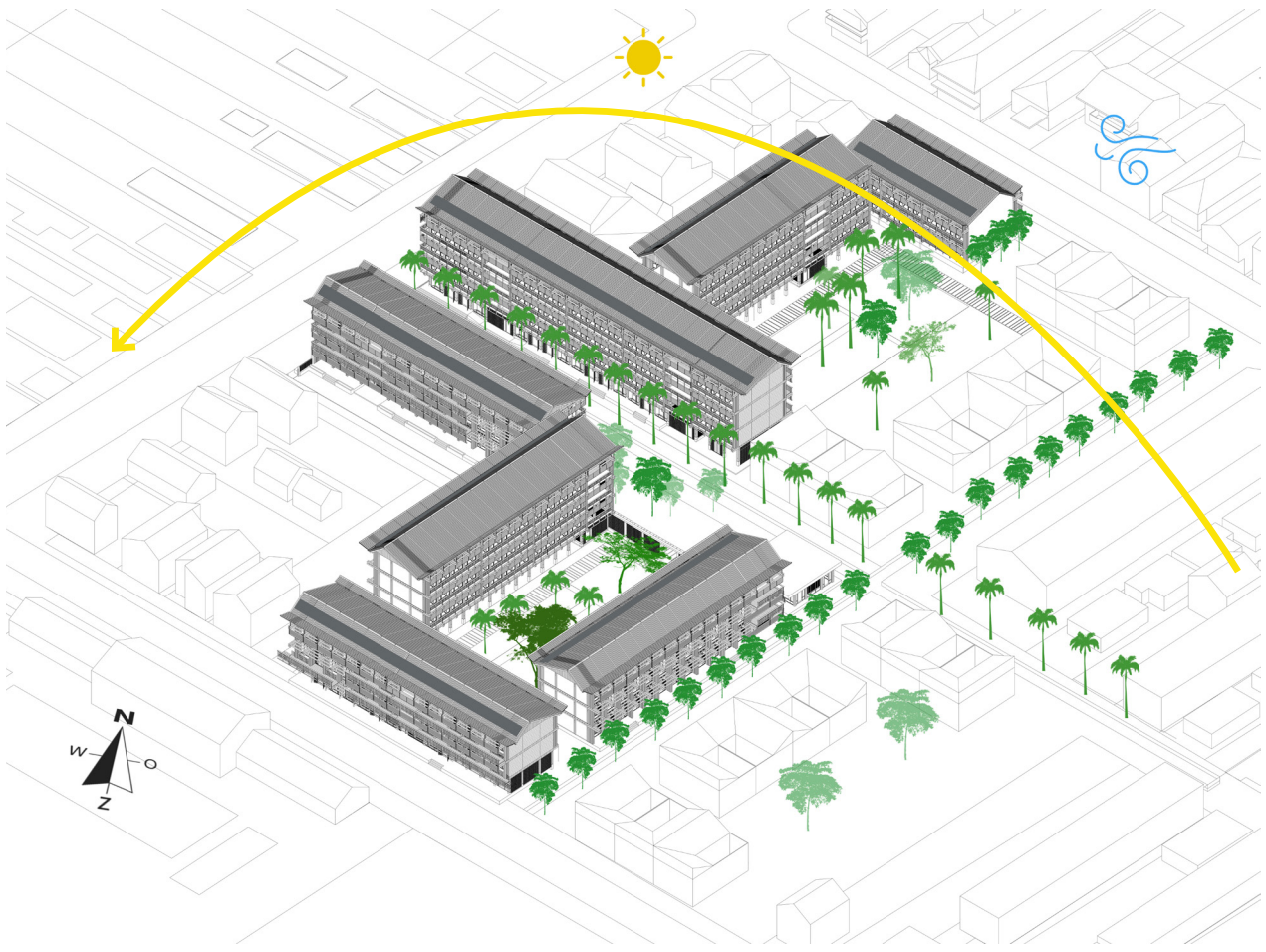

privacyraam draait naar binnen

BINNENAANZICHT

Klimaat

Enablemment

Met dank aan

Alexander Keizer

Maartje Lammers

Jeroen Geurst
Robert von der Nahmer
Henk Bultstra

Familie & vrienden

